

Jesenský, 1948; Janko Jesenský v kritike a spomienkach, 1955; Š. Kréméry, Výber z diela 4, 1955, s. 245–51; A. Matuška, Profily a portréty, 1972, s. 120–37, 219–42, 483–86; Jozef Gregor Tajovský – Janko Jesenský, Zborník z konferencie, 1974; O. Čepan, Stimuly realizmu, 1984, s. 368–428; Literárny archív 31, 1995.

Marcela Mikulová

KADLEČÍK Ivan, * 8.4.1938 Modra, prozaik, literárny kritik, esejista. Po štúdiu slovenčiny na Filozofickej fakulte UK v Bratislave (1956–61) pracoval ako novinár, podieľal sa na vzniku košického časopisu Krok (1966–67), 1968–70 bol šéfredaktorom revue Matičné čítanie, od 1990 je zamestnaný v Ústave slovenskej literatúry SAV v Bratislave. Žije v Pukanci. – K. pôsobil najprv ako literárny kritik. Jeho záujem sa v syntetizujúcich a kontextovo poňatých štúdiách sústredil na slovenskú beletriu a literárnu kritiku. Na vydanie ju pripravil pod titulom Z rečí v nížinách, z politických dôvodov však kniha vyšla až r. 1993. Od začiatku 70. rokov, keď mu pre jeho spoločenské postoje bolo znemožnené verejne publikovať, sa v samizdatových súboroch, vydaných v Prahe vo Vaculíkovej edícii Petlice – Rečí z nížiny (1973) a Tváre a oslovenia (1974, knižne 1990) – venuje okrem osobností slovenského národného obrozenia aj českej próze neoficiálneho komunikačného okruhu (L. Vaculík, B. Hrabal, O. Filip a i.) a svetovej beletrii (F. Kafka, F. Dürrenmatt). Už v kritických žánroch je viditeľné jeho smerovanie k výrazne osobitému, básnickému jazyku, bohatému na metafory, významové hračky a neologizmy. Túto tendenciu intenzívne rozvíja v neskorších esejistických knihách. Často ich organizuje podľa znamení zvieratníka (Dvanásť, 1989; Vlastný horoskop, 1991; Lunenie, 1993). Reflektuje v nich normalizačnú skutočnosť konca 80. rokov, ale tiež dobu prelomu a prvé roky po novembri 1989. Dobovú slovenskú realitu trpkó komentuje aj v Rapsódiách a miniatúrach (samizdat, 1. zv. 1981, 2. zv. 1987, knižne Kolín n. Rýnom 1988, Brno 1992), ktorých titul vystihuje i tvarovú charakteristiku. K žánru listu sa obracia v Epištolách (1992). Vzájomná korešpondencia s L. Vaculíkom a O. Filipom vyšla pod názvom Poco rubato (1994). Ezejistickú tvorbu lyricky hravého, satirického, filozofického a literárnohistorického zamerania sústreďujú súbory Hlavolamy (1995) a Viani ako dnes (1997). Taroky (1997) s podtitulom Historický románik obsahujú historizujúci prozaický text. Básnickým vyznaním je zbierka Srdce sa volá ň (1994). Zjednocujúce jazykové gesto dotvára obraz výraznej osobnosti nepodliehajúcej módam ani mocenským tlakom, sarkasticky komentujúcej svoju rolu vo vzťahu k veľkým dejinám a citlivej k individuálnemu ľudskému osudu. @ Ď. d.: zostavovateľ (s A. Baginom) beletristických almanachov Dovolíte? (1965), Aj taký život (1966) a publikácie Štefan Marko Daxner, Život a dielo v dokumentoch (1973, pod alonymom Edmund Hleba). @ Literatúra: jmk /= J. Mlynárik/, „Ivan Kadlečík, Rapsódie a miniatúry“, Svědectví 1988/1989, č. 87; S. Chrobáková, „Tristné ametysty Ivana Kadlečíka“, Slovenské pohľady 1991, č. 9; A. Bžoch, „Ivan Kadlečík alebo kontinuita križa“, Slovenské pohľady 1991, č. 10.

Miroslav Zelinský

KUBÍK Dionýz, 23.7.1749 Nitra – 17.9.1811 Prievidza, skladateľ latinských barokových divadelných hier, zostavovateľ rukopisných zborníkov a spevníkov. Vyštudoval piaristické školy v Krupine, Nitre, Trenčíne, Veszpréme, Banskej Štiavnici a i., bol profesorom na štiavnickom piaristickom gymnáziu, neskôr pre zlý zdravotný stav odišiel do kláštora v Prievidzi, kde žil až do smrti. Vyznamenal sa hlavne ako zberateľ slov. ľudových, pololudových a umelých piesní, ale aj piesní latinských. Jeho rukopisné zborníky Prievidzký piaristický zborník, Kubíkovský spevník, Cantilenae – Énekek – Pesničky, Melodiae diversae (Rozličné nápevy) zohrali dôležitú

úlohu v barokovom vyrovnávaní záujmu o svetskú ľudovú i umelú poéziu u vzdelaného publika a pri nástupe antididaktickej poézie. K. bol úspešným autorom piaristických divadelných hier, prevažne s náboženským a alegorickým obsahom: Taciturnitas laureata (Oslávená mlčanlivosť), Rosa (Ruža). Hry sú v rukopisnom zborníku Actiones comicae et tragicae (1773, Komické a tragické výstupy).

Marta Kerul'ová

MŇAČKO Ladislav, 29.1.1919 Valašské Klobouky – 24.2.1994 Bratislava, publicista, prozaik, básnik a dramatik. Detstvo a mladosť prežil v Martine, vyučil sa za predavača v lekárni, pracoval ako stavebný robotník. 1939 sa neúspešne pokúsil o útek do ZSSR. Za pokus o prekročenie nemecko-holandských hraníc (1940) väznený v koncentračnom tábore a na nútených prácach v Nemecku. 1944 ušiel a zapojil sa do partizánskeho hnutia na Valašsku. 1945 vstupuje do komunistickej strany, 1945–53 redaktor (Rudé právo, Pravda), 1954–66 spravodajca vo viacerých európskych a ázijských krajinách. Zážitky z týchto ciest zhrnul do niekoľkých reportážnych kníh. Po 1948 nadšene privítal komunizmus, stal sa prominentným novinárom, propagujúcim nový režim. Od pol. 50. rokov sa postupne zbavoval naivných ideálov a dôvery k vládnucej strane. Vytvoril si vlastný kritický postoj k nezákonnostiam stalinskej minulosti a stal sa kritikom dobových spoločenských deformácií. 1956 šéfredaktor > Kultúrneho života, 1967 na protest proti antiizraelskej kampani čs. vlády emigroval do Izraela a bol zbavený čs. občianstva, 1968 sa vrátil a aktívne zapojil do tzv. obrodného procesu. Po okupácii ČSSR vojskami Varšavskej zmluvy odišiel do emigrácie v Rakúsku. V čase normalizácie zbavený členstva v Zväze slovenských spisovateľov, jeho diela boli vypustené z učebníc a zakázané. V zahraničí naďalej pokračoval v spisovateľskej práci, publikoval prevažne v nemčine. Do lit. života na Slovensko sa opäť zapojil po 1989. – Do lit. vstúpil ako básnik a dramatik angažovanými básnickými zbierkami Piesne ingotov (1950), Bubny a činely (1954) a budovateľsky ladenými hrami Mosty na východ (1951) a Živá voda (1954). Neskôr sa M. záujem presúva do oblasti prózy. Zbierka poviedok s autobiografickými prvkami Marxova ulica (1957, *Marxova ulice*, č. 1958) je skicovitým obrazom života v šedej predmestskej robotníckej uličke v medzivojnovom období. Väčší ohlas vzbudil románom z prostredia partizánskych bojov na moravsko-slov. pohraničí Smrť sa volá Engelchen (1959, *Smrt si říká Engelchen*, č. 1960). Je vykreslením M. autentických zážitkov a komponovaný ako spomienková retrospektíva raneného partizána Volod'u (autobiograficky stvárněný autor), ktorý v rozhovoroch s ošetrovateľkou Eliškou rekapituluje rušné udalosti svojho pôsobenia v partizánskej skupine v obci Ploština, ktorú partizáni pod tlakom okolnosti opustia a ponechajú napospas nemeckému komandu. Volod'u prenasledujú vidiny horiacej Ploštiny a spálených ľudských tiel. Dielom sa tiahnu výčitky zodpovednosti za ploštinskú tragédiu a otázky hľadania zmyslu a hraníc ľudskej obetavosti. Román sa vyznačuje hlbokým psychologickým ponorom do vnútra postáv, ktoré M. nezobrazuje ako hrdinov vojny, ale ako jej obete, podliehajúce depresiám a rúcajúce sa pod tlakom dusnej vojnovnej atmosféry. Ťažoba spomienok a svedomia im komplikuje návrat do reality povojnového života (príbeh špiónky Marty, štylizovanej do podoby novodobej Mata Hari). Ideologickou nezaťaženosťou a pohľadom na negatívne momenty partizánskeho hnutia román vytvára protipól > Mináčovej povstaleckej trilógie Generácia. Politické reportáže Kde končia prašné cesty (1962, *Kde končí prašné cesty*, č. 1963) sú sociologizujúcimi štúdiami o „zastrčených kútoch“ Slovenska, Onskorené reportáže (1963, *Opožděné reportáže*, č. 1964) reagujú na inscenované procesy 50. rokov. Umelecky stvárněné reportážne portréty ľudí, nespravodlivo obvinených a postihnutých perzekúciami, sú obžalobou komunistického súdnictva. Románový pamflet Ako chu-